

Vem tycker inte om Kalle Anka?

Det är juletid och med ålderns rätt ägnas stor del av helgens dagar till eftertanke och minnen och varje jul i väldigt många år så har jag sett på den traditionstyngda eftermiddagsfilmen klockan femton på Julafton, Kalles vänner.

Speaker har under många år varit Bengt Feldreich och detta för mig väcker gamla minnen till liv, minnen om både det ena och det andra.

I oktober 1977 åkte jag tillsammans med några kamrater till USA på en drygt månads lång resa som kommit till stånd beroende på vårt intresse för kriminalvården och dess utveckling i Sverige. Jag var då verksam på Kva Kumla som i flera avseenden ofta förekom i media eftersom anstalten ansågs med svenska mått mätt som en säkerhetsanstalt.

Eftersom jag hade erfarenhet av tidigare vistelser i USA så föll det sig naturligt att planera och genomföra några olika studiebesök i olika delstater i landet och då med särskilt fokus på anstalter med olika klientel men där huvudinriktning var hanteringen av vad som i dagligt tal brukar anses som grova brottslingar.

En viktig omständighet som måste beaktas här är den väsentliga skillnaden mellan svensk och amerikansk lagstiftning vad gäller brottslighet, bekämpning och rättsliga påföljder.

Såväl brottsbekämpning som rättsvårdande åtgärder och påföljder präglas av att vissa brott är delstatliga och andra brott betraktas som federala och hanteras därmed också på helt olika sätt. Det gäller både brottsbekämpning, domstolsförfarande och påföljder. Exempelvis är brott mot landet (nationen) federala. Så är fallet också då vissa brott begås i flera delstater.

Generellt är ju de flesta mord och andra grova brott delstatliga.

Ett välkänt fängelse som San Quentin norr om San Francisco i California är ett delstatligt fängelse. I närheten av El Paso i Texas finns ett federalt fängelse som heter La Tuna och det hanterar federalt dömda brottslingar.

Vid ankomsten till USA i oktober 1977 landade vi på O' Hare International Airport i Chicago Illinois. Eftersom besök skulle ske på olika platser i landet med fokus på Texas och California så hyrde vi en bil för hela vistelsen. Vid återlämnandet av bilen cirka sex veckor senare höjdes ett och annat ögonbryn eftersom mätarställningen hade påförts ett rejält antal miles motsvarande cirka 1300 svenska mil.

Resan gick inledningsvis söderut med besök i Nashville och Memphis och fortsatte därefter mot Mexikanska Golfen och New Orleans.

En längre vistelse i ett annat land kräver inledningsvis acklimatisering och New Orleans har mycket av intresse både kulturellt, geografiskt och historiskt. Här ägnades några dagar åt att njuta mat och musik.

En dag då några kamrater ville se sig om i French Quarters tog jag hissen upp i det då ganska spektakulära hotellet Hyatt Regency som med svenska mått mätt var imponerande, med olika typer av hissar som glaskupor både på utsidan och insidan av byggnaden.

Inne i den enorma öppna foajén kunde man se cirka trettio våningar fritt öppet utrymme nästan upp till yttertak. Hissarna av glas gav en hissande känsla när de gick upp eller ned med öppna vyer nästan från yttertak till bottenfoajén.

Allra högst upp i byggnaden fanns den spektakulära restaurangen som roterade ungefär ett varv i timman. Sittande vid barens fönsterbord kunde man se stora delar av staden passera revy.

Eftersom jag var här vid några olika tillfällen hade jag blivit lite extra bekant med en av servitriserna. Då jag efter ett toalettbesök i centrum av restaurangen är på väg tillbaka till mitt bord i ytterkanten vid fönsterraden så möter servitrisen mig och säger att hon tror det finns en annan svensk här nu också, i händelse jag skulle tycka denna omständighet intressant.

-Vad trevligt, svarar jag henne då samtidigt som jag ber henne att diskret visa mig var personen befinner sig.

Hon visar mig till bordet där det sitter en ensam medelålders man.

Då jag är alldeles intill vrider han huvudet mot mig och jag blir aningen förvånad men också kraftigt frustrerad av det faktum att ansiktet är så påfallande bekant och tydligt för mig, men något har kortslutit i mitt huvud för jag lyckas inte sätta namn på vad jag ser.

Jag ursäktar mig tveksamt med att servitrisen nyss talat om att jag antagligen hade en landsman här vid bordet. Raskt låter jag förstå att jag varken vill tränga mig på eller störa men skyndar mig också att poängtera att jag känner så väl igen hans ansikte men kan av någon oförklarlig anledning inte komma på namnet.

Jag presenterar mig och han säger omedelbart att han heter Bengt Feldreich!

Ett otroligt och näst intill osannolikt möte, denna lapsus med att se ett så för mig välbekant och mycket uppskattat ansikte i TV, och i så många olika sammanhang, var en nästan överklig upplevelse. Denna omtumlande upplevelse var bara början på ett intressant och trevligt samtal som blev både längre och mer personligt än vad jag hade väntat mig.

Det började med att Bengt talade om att han nyss kommit från Boston där han hade besökt sin son som studerade och spelade basketball vid ett universitet i Massachusetts. Han hade bara tillfälligt stannat i New Orleans för att här förbereda sig några dagar inför ett kommande vetenskapligt besök i Houston Texas där han skulle göra ett par rymdprogram för Sveriges Radio och TV.

Och så frågar han spontant vad jag sysslar med i den här delen av världen. Här börjar ett för oss båda mycket intressant och stimulerande samtal som det är uppenbart att vi har intresse av.

Jag berättar kortfattat om mitt arbete vid kriminalvårdsanstalten i Kumla samt om några av de förstående besöken vid El Paso i Texas och San Francisco i California.

Här tar det fart i vårt samtal då Bengt med uppenbar förtjusning talar han om att innan han blev journalist, och hamnade hos Sveriges Radio, hade arbetat i samma bransch som jag nu var i, nämligen den så kallade fångvården.

Han berättade att han hade arbetat vid Långholmen i Stockholm som förr var ett av våra mest kända fängelser i Sverige.

Det var en oerhört märklig och intressant diskussion, och glad och uppsluppen. Det hör till saken att jag vid tillfället sedan tidigare alltid tyckt om honom och hans olika programinslag i både radio och TV. Men att träffa Bengt på detta sätt, då vi var på väg till intressanta förestående projekt var verkligen en stark och minnesvärd händelse i mitt liv.

Efter att ha träffat Bengt på detta sätt, och under sådana omständigheter, så har särskilt varje julhelg under alla efterföljande åren väckt många olika minnen till liv som i ett eller annat avseende påminner mig för varje år om saker och ting som hände eller på annat sätt kan förknippas med de olika besöken hos vissa rättsvårdande myndigheter i USA 1977.

En resa av det här slaget gav ju inte bara kunskap och erfarenheter av rättsvårdande arbete och

rättskipning i USA utan här skapades kontakter och vänskap både i och utanför arbetet som blivit livslånga.

Att se på TV under julfirandet och se Kalle Anka och hans vänner skänker mig både glädje och tillbakablickar eftersom det är ju Bengts röst som kompletterar programinslaget Kalle och hans vänner.

När jag hör Bengts behagliga röst så är det med blandade känslor jag tänker på honom, hans arbete och bidrag till svensk kunskap och allmänbildning för att inte tala om den uppenbara sociala kompetens han alltid uppvisat.

På det här sättet så påminns jag inte bara om mitt möte med honom utan jag påminns också om mina år vid Kumlaanstalten. I den branschen träffar man många olika karaktärer och profiler men man påminns ibland också om att det finns mer eller mindre sympatiska och pålitliga människor även utanför murarna.

Med facit i hand kan man kanske t o m fråga sig om de farligaste människorna bara finns innanför våra fångmurar och anstalter.

Det är jul igen, och man både hör och ser Viktor Rydbergs Tomten, och Kalle och hans vänner. Jag både hoppas och tror att Bengt Feldreich och hans kunskapsförmedling kommer att finnas med oss länge. Hans personlighet och engagemang har berikat både svensk radio och TV.

Något år efter mitt härliga möte med Bengt Feldreich i New Orleans så har jag varit med om ett helt annorlunda personligt möte. Även detta var kopplat till svensk fångvård, minst sagt. Som tur är för egen räkning så är egenskaper som mått och sans, tillika med en ärlighet inför det arbete och ansvar som följer med ett arbete i ett rättsväsende, inte särskilt svårbegripligt enligt mina värderingar. Ett sådant arbete ska ju inte bara styras av en basal hantering av intagna brottslingar utan måste vara ägnat att gagna det allmänna, och därmed både skattebetalarna och landet i övrigt. Självfallet ska arbetet ske i samarbete med, och med största hänsyn till, övriga rättsvårdande myndigheter.

Ja, och så har jag varit med om ett annorlunda personligt möte, också kopplat till svensk fångvård. Det handlade om ett möte i telefon.

Det var ett möte som i alla delar var en motsatt upplevelse jämfört med det trevliga möte jag hade med Bengt Feldreich i New Orleans.

Det handlar om en för många svenskar välkänd profil, den dåvarande generaldirektören för KVS, Kriminalvårdsstyrelsen på 1970-talet.

Vi befinner oss kring andra hälften av 1970-talet och anstaltschefen vid Kumla är helgledig och jag tjänstgör som tf anstaltschef.

Jag har nyss varit nere i Centralvakten för att tala med Vbf (Vaktbefälhavaren) i något specifikt ärende för dagen. Återkommen upp på "Hyllan" hade jag just satt mig tillrätta med en kopp kaffe och några dokument då Vbf ringer och undrar om jag väntar något särskilt samtal.

Nej något speciellt fanns inte att vänta och inga särskilda problem eller övrigt fanns att fundera på utan helgen väntades förlöpa som "business as usual".

Det var ju helg och ingen särskild verksamhet var inplanerad och verkstäderna var ju helglediga och inga transporter var planerade eller väntade, och därmed inte heller några inskrivningar eller frigivningar.

Några få enkla vanliga besök väntades som var sedan tidigare beslutade och godkända att äga rum i besöksrummen under överinseende av Centralvakten och dess personal.

Jag frågar vad samtalet handlar om och vem som ringer.

Vbf (Vaktbefälhavaren) svarar "Tro det eller ej men det är GD, Bo Martinsson i telefonen". Jag säger åt Vbf att släppa fram samtalet.

När jag tar emot samtalet och presenterar mig så talar han om för mig att jag ska se till och förbereda ett extra besök.

Något sådant fanns ej inplanerat, naturligtvis.

GD talar om att besöket ska ske nu i helgen och den som ska besökas är Clark Olofsson.

Clark Olofsson satt vid denna tid på vad vi då kallade "Bunkern" vilket var en särskilt strikt och välbevakad avdelning i det som till vardags var H-huset, eller H2 Vänster.

Jag talade lugnt och sakta om för GD att det både var och är strikta och väldokumenterade regler och rutiner för alla på avdelningen men dessutom på förekommen anledning så hade vi ytterligare skäl vid denna tidpunkt att vara just extra noggranna, även gentemot vissa andra på avdelningen beroende på en del olika för handen föreliggande omständigheter. Saker och ting som oftast aldrig blir offentligt sker, händer och kan utspela sig av flera olika anledningar i ett fängelse.

För oss där verksamma är inte detta så konstigt utan är ju en del av det arbete som hela tiden föreligger, även då det inte förekommer i boktryck.

Vad gällde för Clark Olofsson vid denna tidpunkt var det dessutom så att ett särskilt besöksförbud hade beslutats för en avsevärd tid framöver. Detta av flera skäl.

GD började mästra mig angående sin särställning i organisationen, sin makt och inflytande med mera. Han gjorde inte heller någon hemlighet av var jag fanns i rangordningen under honom.

Jag talade nu extra lugnt och sakta om för GD att det både var och är strikta och väldokumenterade regler och rutiner för alla på avdelningen men dessutom på förekommen anledning så hade vi ytterligare skäl vid denna tidpunkt att vara just extra noggranna, även gentemot vissa andra på avdelningen beroende på en del olika för handen föreliggande omständigheter. Saker och ting som oftast aldrig blir offentligt sker, händer och kan utspela sig av flera olika anledningar i ett fängelse.

Jag vidhöll alltså mitt tidigare svar, och markerade efter en stund att detta är orubbligt och att det icke heller skulle ändras på.

Då skruvades tonen upp ytterligare och han frågade mig rent ut om jag inte kunde eller ens skulle förstå hur mitt nekande av hans förslag skulle kunna äventyra min fortsatta karriär i och under KVS. Det hela slutade med att han skrek åt mig att han skulle se till att jag inte skulle kunna fortsätta mitt arbete. Han skulle minsann se till att jag blev "svartlistad" etc.

Och på KVS skulle det aldrig finnas någon plats för mig vad nu detta skulle innebära etc.

Eftersom samtalet nu börjat ta sig näst intill löjliga uttryck enligt min mening så klargjorde jag än en gång min hållning i "ärendet" och talade om för GD att för min del var detta samtal avslutat och så lade jag på luren.

Jag gick därefter ned till Vbf och informerade om hela samtalet och vi kom då också överens om att jag informerar personalen i Centralvakten om samtalet och dess innebörd.

Alla berörda blev också uttryckligen tillsagda att inget som helst vidare fick förlänga detta helt ogrundade och otillbörliga försök från GD angående ett otillbörligt försök att tillmötesgå Clark Olofssons önskemål.

Ingen skulle ens inom kriminalvården någonstans kunna tro att detta kunde ske, och med vett och vilja, och stor ansträngning från GD:s sida.

Att en person i hans position kunde överhuvudtaget ens tänka tanken att ta sig före något så idiotiskt, för att inte säga olagligt kan tyckas märkligt.

Att samma person sedan kan fortsätta, och kvarstanna som GD till 1987, antyder dessvärre även andra brister. De personer som varit tongivande i den regering som tillsatt en myndighetschef ska inte gå efter annan kunna medverka till ytterligare bristfälliga beslut i samma politikområde.

Väljarna, men framförallt skattebetalarna, har all anledning och giltiga skäl att både ifrågasätta men också utkräva ansvar och adekvata påföljder då myndighetsansvariga brister i sin tjänsteutövning. I det eller de fall en myndighets resurser dessutom har använts för att dölja oegentligheter eller uppenbara brister ska detta skärskådas på ett grannliga sätt.

Under åren efter 1970-talet har dessvärre ett antal myndighetspersoner blivit både nominerade, godkända och tillsatta som högst ansvariga, men brustit i både myndighetsansvar och ekonomisk redovisning men ändå tillåtits fortsätta.

Varför är vi allmänt i Sverige så rädda för att utkräva ansvar, och att döma en ansvarig för begångna fel och gärningar? Vad händer med solidariteten?

